

ПАМ'ЯТІ НАТАЛІЇ ВІКТОРІВНИ ПАНІНОЇ

8 серпня 2006 року пішла з життя відомий український соціолог і психолог, фахівець із соціальної психології, методології соціологічних досліджень та соціології політики, головний науковий співробітник Інституту соціології НАН України, доктор соціологічних наук *Наталія Вікторівна Паніна*.

Важко уявити, що Наталії Вікторівни немає з нами... Її ім'я нероздільно пов'язане з розвитком вітчизняної соціологічної науки та життям всієї соціологічної спільноти України. Тому біль великої втрати відчуваємо ми всі – не тільки ті, хто особисто знав Наталію Вікторівну, але і багатотисячна аудиторія науковців, фахівців, управлінців різних сфер, які підвищували свій професійний рівень за її працями, студентська молодь, яка вчилася і продовжує навчитися по її книжках.

Наталія Вікторівна Паніна народилася 10 грудня 1949 року в місті Сочі. Після закінчення загальноосвітньої середньої школи у 1967 році поступила в Московський державний університет на факультет психології, який закінчила у 1972 році з правом вільного розподілу.

Свій трудовий шлях Наталія Вікторівна розпочала на посаді викладача Київського державного педагогічного інституту іноземних мов, а згодом тривалий час, з 1974-го по 1985 рік, працювала в лабораторії демографії і санітарної статистики Інституту геронтології АМН СРСР, де професійно зросла від старшого лаборанта до старшого наукового співробітника.

У 1976–1980 роках Наталія Вікторівна поєднувала роботу із навчанням у заочній аспірантурі Інституту соціології АН СРСР (м. Москва). Після дострокової підготовки і захисту кандидатської дисертації у травні 1980 року Наталія Вікторівна здобула вчений ступінь кандидата філософських наук за спеціальністю “прикладна соціологія”. Ступінь доктора соціологічних наук був присуджений їй у вересні 1993 року за новаторську дисертацію “Спосіб життя і психологічний стан населення за умов переходу від тоталітаризму до демократії”.

Справжнє визнання в соціологічній спільноті не тільки України, але і за її межами Наталія Вікторівна здобула в Інституті соціології НАН України, де пропрацювала з червня 1990 року до останнього дня свого життя. За цей час вона обіймала різні керівні посади – від завідувачої сектором до керівника відділу соціальної діагностики, а згодом і відділу соціально-політичних процесів.

До основних її наукових досягнень належать передусім розроблення концепції соціальної адаптації в умовах стабільного та дестабілізованого соціумів, визначення чинників та закономірностей формування способу життя та психологічного стану населення в суспільстві, що трансформується. Результати її досліджень викладені у понад 200 публікаціях, серед яких окремо слід виділити монографії “Психология человеческого взаимопонимания” (1989), “Социальное безумие. История, теория и современная практика” (1994), брошуру “Интегральный индекс социального самочувствия (ИИСС). Конструирование и применение теста в массовых опросах” (1997), написані у творчому тандемі зі своїм чоловіком Є.І. Головахою, та навчальний посібник для вищої школи “Технологія соціологічного дослідження”, який витримав кілька перевидань.

Усе своє життя Наталія Вікторівна демонструвала сумлінне, високопрофесійне ставлення до соціологічних досліджень, вселяючи прагнучи піднести професійний рівень інших, особливо молодих соціологів. Саме вона розпочала “ліквідацію соціологічної безграмотності” публікацією у часописі “Украинский обозреватель” протягом 1992 року серії статей з технології проведення соціологічного дослідження. Для подолання соціологічного невігластва представників засобів масової інформації та політичної еліти, які по-своєму і нерідко некоректно тлумачили дані соціологів, Наталія Вікторівна виступила діяльним організатором і учасником підготовки посібника “Опитування громадської думки. Для журналістів та політиків” (1995).

Важко переоцінити вклад Наталії Вікторівни у розвиток провідної академічної установи вітчизняної соціології – Інституту соціології НАНУ. Крім згаданих численних публікацій, слід пригадати участь у підготовці аспірантів і докторантів, роботу в спеціалізованій вченій раді, надання консультативної методичної допомоги співробітникам Інституту, участь у спільних наукових проєктах з вітчизняними та зарубіжними вченими. На особливу увагу заслуговує внесок Наталії Вікторівни в загальноінститутський моніторинговий проєкт “Українське суспільство”. До останнього дня свого життя Наталія Вікторівна була незмінним координатором та відповідальним виконавцем цього масштабного соціологічного проєкту, за результатами виконання якого

підготувала систему показників розвитку суспільства та надрукувала монографії та брошури, які привернули велику увагу фахівців та громадськості в Україні і за кордоном.

За сумлінне ставлення до своїх посадових обов'язків і наукові досягнення Наталія Вікторівна неодноразово була нагороджена преміями, відзначена в наказах дирекції Інституту соціології НАНУ.

Окремо слід сказати про високі моральні якості Наталії Вікторівни, які дозволяли їй відкрито і принципово ставити “незручні запитання” тим, хто іноді забував про моральні чесноти. Як голова комісії з професійної етики Соціологічної асоціації України Наталія Вікторівна відіграла провідну роль у створенні Кодексу професійної етики, затвердженого з'їздом Асоціації.

Наталія Вікторівна брала активну участь в діяльності міжнародних наукових організацій, була членом дослідницького комітету політичної соціалізації Міжнародної асоціації політичних наук та Міжнародного наукового товариства досліджень міжособових відносин. Її наукові роботи друкувалися в багатьох країнах близького і далекого зарубіжжя.

Ім'я Наталії Вікторівни Паніної і вдячна пам'ять про неї залишаються в наших серцях, її творча спадщина завжди кликатиме до невтомного творчого пошуку, а її життєвий шлях слугуватиме еталоном високої моральності і не дозволить нам забувати про людську гідність.

Колеги, друзі, однодумці